

RAPPORT FRA STUDIETUR TIL NEDERLAND

Stipendmottaker:	Bibliotek:	Tidspunkt:
Anne Karin Kaldal og Liv Ranum	Klæbu ungdomsskole og Klæbu folkebibliotek	21. – 23. mai 2008
Kort beskrivelse av studieturen: Vi ville se på fire lese- og språkstimuleringsprogram som de har holdt på med i Nederland noen år. Vi ville se på hvordan de trekker inn samarbeid med andre, for eksempel helsestasjonen, foreldre og bokhandel.		

1. Innledning

Vi søkte Biblioteksentralen om reisestipend for å se nærmere på fire lese- og språkstimuleringsprogram som de har holdt på med i Nederland noen år. De fire programmene heter: Boekenpreet, Fantasia, Bazar og Sirene. I tillegg ville vi gjerne besøke det nye hovedbiblioteket i Amsterdam som åpnet i fjor.

Her i Klæbu har vi i tre år vært med i prosjektet Boktras. Sist sommer var prosjektet over og vi må finne andre måter å jobbe videre på. I tillegg begynner det nå unger med stor ”lesekompetanse” på skolen. Vi ville se på andre muligheter til å følge disse ungene opp. På forhånd hadde vi kontakt med Ingrid Bon som er leder for disse programmene. Marian Koren, som er internasjonal kontaktperson satte opp programmet for oss.

2. Torsdag 22. mai

Biblioteket i Haarlem

Denne dagen tok vi toget ut til Haarlem, ca 15 minutters tog tur rett vest for Amsterdam. Der ble vi tatt imot av Anneke Friedhof som er bibliotekar ved Stadsbibliothek Haarlem. Her har barneavdelinga en egen seksjon for barn med lesevansker. Først fikk vi en innføring i programmet Easy Reading Plaza som har ført til etableringen av denne spesielle avdelingen ved biblioteket. Vi var så heldig å få denne innføringen av Nanda Geuzebroek, som er en av initiativtakerne til ERP. Hun har sjøl barn med dysleksi og er i tillegg utdannet morsmållærer. Samarbeidspartnere er lærere, foreldre og bibliotekarer og andre som jobber med barn med lesevansker.

Målgruppa for ERP-programmet er barn fra 8-13 år som har lesevansker, (ca 10% av skolebarn i Nederland har lesevansker) dette gjelder barn med dysleksi, nederlandsk som andre språk, konsentrasjonsproblem AD(H)D eller funksjonshemming. For disse barna er ikke lesing artig, og de besøker ikke bibliotek på eget initiativ. Så det var viktig å bygge et bibliotek som kunne gi denne gruppa et tilbud som passet for dem.

Hva er det som gjør dette biblioteket forskjellig fra andre ?

Presentasjonen av bøker, filmer, spill osv er annerledes enn på tradisjonelle bibliotek. For et barn med lesevansker er det svært vanskelig å finne ut hva ei bok heter når den står i ei bokhylle med kun ryggen ut. Og det å lese på skrå når bokstavene stikker seg, er også en utfordring. Så alle bøker står med fronten fram slik at illustrasjonene også kommer til syne. Bøkene står i øynehøyde for barna. Bøker på øverste hylle ser ikke barna, men her har de plassert bøker og materiale som er tiltenkt foreldrene.

Bokutstillinga må vekke nysgjerrighet, og det er viktig med fine farger og spennende utstilling, med blant annet bøker og leiker som fanger barnas oppmerksomhet. Sofagrupper tilpasset barnas størrelse var det flere av, kombinert med tidsskrifter og muligheter for å høre på lydbok. For at det skulle være lett å finne ulike typer bøker, ble det brukt piktogram og fargekoding.

Easy Reading Plaza legger vekt på: se, lytte, lese, og rekkefølgen av disse punktene er viktig. For barn med lesevansker kan det å høre en lydbok eller se en film være det som kan motivere dem til å lese hvis de synes filmen om den boka de så, var artig.

I dette biblioteket er det muligheter for å høre på lydbøker, bruke PC og CD-rom, i tillegg til å se film. Her finnes det også skolebøker på CD-rom. Biblioteket arrangerer foreldrekvelder med forskjellige temaer om lesevansker. I tillegg har de kontakt med skolene, også med skoler med eldre elever. Det som kanskje er litt rart, er at de ikke har noen ungdomsavdeling på biblioteket. Tilbudet er konsentrert rundt barn opp til 13 år, og så er neste avdeling for voksne. På spørsmålet fra oss om hvorfor ikke, sa de at de tenkte på det og mente at det nok var et forsømt område.

Utfordringene i Nederland som i Norge er å finne bredt tilfang av moderne lettleste bøker med ulike temaer for barn/ungdom med lesevaner. Her finnes mer informasjon om programmet: <http://www.makkelijkelezenplein.nl/>

3. Hovedbiblioteket i Amsterdam

Etter at vi kom tilbake fra Haarlem, fikk vi omvisning på hovedbiblioteket i Amsterdam av Jet de Mink. Det nye hovedbiblioteket åpnet 12. april 2007, og er det største biblioteket i Europa, med en 28000 kvadratmeter fordelt på åtte etasjer. Det ligger like ved sentralstasjonen og nesten midt i byen.

Vi startet omvisningen i barneavdelingen som lå i underetasjen. Der er alt tilpasset til barn, alt fra trappetrinn til stoler, pc-bord og sofakroker. Barneavdelingen er delt inn i temaer, og vil barna lese om spenning er alle bøker, filmer, spill osv plassert på ett område, ofte er det bygd egne "rom" i tilknytning til temaet, der ungene kan sitte og lese, se eller lytte.

Det er brukt fine og sterke farger, så det er veldig tiltalende å være der. I tilknytning til barneavdelingen er det et aktivitetsrom der barn kan tegne, male og lage ting i forskjellige materialer.

Ellers er de ulike etasjene delt inn i forskjellige litteratur, skjønn- og faglitteratur. De har en egen etasje med musikk og film/dvd.

Innlevering av bøker er kanalisert til en bestemt plass, og der gjør roboter sorteringsarbeidet.

Lokalradioen har sendinger fra biblioteket, og i toppetasjen er det eget teater med plass til ca. 250 personer. Dessuten er det flere bokkafeer og restaurant i toppetasjen, der du på fine dager kan nyte maten på terrassen med utsikt over byen.

4. fredag 23. mai

Barneavdelinga i Heerhugowaard.

Andre dag tok vi også toget ut av Amsterdam, nærmere bestemt til Heerhugowaard. Ca 45 minutters tog tur nord for Amsterdam. Vi traff Ingrid Bon på toget og på stasjonen ble vi møtt av Monique Mosch som er leder for barneavdelinga i Heerhugowaard. Dette biblioteket har mye besøk, særlig fra Danmark og Sverige (men svært lite fra Norge) så denne dagen fikk vi presentasjon av barnebiblioteket sammen med en polsk delegasjon.

Biblioteket var ca 1 år gammelt. Vi fikk høre om prosessen de hadde hatt for å lage den nye barneavdelinga. De hadde tatt tak i Emilia Reggio-pedagogikken og samarbeidet tett med barn i alderen 8 – 12 år. Sammen med en arkitekt og en interiørarkitekt laget ungene en prototyp på det nye biblioteket. I følge Emilia Reggio-pedagogikken har unger mange intelligenser. Hver av disse intelligensene skal ha hvert sitt rom i biblioteket. Deretter hadde arkitekten laget et forslag ut fra ønskene til ungene. Det var blitt en for oss svært utradisjonell barneavdeling. Det var fortsatt mye bøker, men ikke på langt nær så mye som vi er vant til. Det var stor plass til aktiviteter og mange hyller kunne flyttes på slik at det kunne lages nye rom. Bøker, filmer, tidsskrifter og lydbøker står sammen, slik at alle media om for eksempel dyr står sammen. I tillegg hadde de også her et eget rom til forskjellige hobbyaktiviteter. Det er samme arkitekten bak biblioteket i Heerhugowaard som det nye hovedbiblioteket i Amsterdam.

Biblioteket har et tett samarbeid med helsestasjonen, barnehagene og med skolene. Ikke alle skoler har skolebibliotek i Nederland, så mange av dem bruker folkebiblioteket. De jobbet ofte sammen på prosjektbasis. Av og til tok skolene initiativet og av og til biblioteket. De ansatte på biblioteket var to bibliotekarer, en pedagog på heltid og en aktivitør på timebasis. Biblioteket hadde for 2008 ca kr 60.000 å bruke på aktiviteter og annen utadretta virksomhet.

Etter lunsj stod våre fire lesestimuleringsprogrammer på dagsorden. Ingrid Bon presenterte alle fire, med hovedvekt på Boekenpret. Boekenpreet er for de yngste 0 – 5 år. Her er samarbeidet med helsestasjonen svært tett. Helsestasjonen låner ut bøker som er plassert der av biblioteket. Det er også et samarbeid med barnehagene, men der går barna helst fra 2-års alder. Derfor er helsestasjonene så sentrale.

Fantasia har tre hovedmål: 1) Øke leselysten for barn og deres foreldre 2) Språkstimulering og hindre at noen faller ut 3) Øke samarbeidet med leseopplæringa i skolene.

Programmet fokuserer mest på foreldre med annen språkbakgrunn enn nederlandsk, men alle som har behov får et tilbud. Det er helsestasjonen som plukker ut de som trenger dette programmet. I løpet av det første året møtes en gruppe på helsestasjonen 1 gang i mnd. Da får de enten en ny bok eller noe annet materiale med forklaring på hvordan det skal brukes. Det er en fra helsestasjonen og en fra biblioteket til stede på disse møtene. Derfor er det ikke bare lesing som er tema for disse møtene, men også søvnproblemer, mat, o.s.v. Det blir framhevd at det er viktig med faste rutiner, lesing hver kveld.

For alle fire programmene gjelder det at det er laget mye materiell som kan kjøpes for å drive programmene. Det gjør det enklere for lærere, foreldre, helsepersonell og andre medarbeidere. Dette er nasjonale programmer som koster penger. Kostnadene er ca 70 euro for to år. Derfor er ikke alle kommuner med. Det jobbes med en undersøkelse som skal vise hvordan programmene har virket siden de kom på 90-tallet.

Fantasia er for unger 4 – 12 år.

Mer om de to programmene kan leses her: <http://www.boekenpret.nl/>

Bazar er for ungdomstrinnet 12 – 16 år

<http://www.bazarweb.nl/>

Sirene for unge voksne 14 – 18 år

<http://www.sirene.nl/>

Hjemmesida til biblioteket i Heerhugowaard

http://www.bibliotheekheerhugowaard.nl/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=20

Det som var bra med de nasjonale lesestimuleringsprogrammene var at de var nasjonale. Det ble laget materiell som alle bibliotek kunne kjøpe, og det var ferdige opplegg. Slik sett var det mye lettere å ta tak i enn hvis en skulle finne ut måter å gjøre det på selv. Der har vi i Norge mye å lære.

Vi brukte en hel dag i Heerhugowaard og det var vel verdt et besøk. Hovedtema for dagen var de offisielle programmene for lesestimulering. Men det er besøket på barneavdelinga der som sitter best igjen, og der vi syns vi hadde mest å lære. Det var en helt annen måte å tenke på, og den virket veldig tiltalende på oss. Det viste seg at unger og ungdom nå oppholder seg mye lenger i biblioteket, også de lesesvake. Det var fordi det var aktiviteter som også de behersket der. Hvis noen som skal bygge nytt leser dette, så anbefaler vi på det varmeste å ta en tur til Heerhugowaard.

Klæbu, 24. februar 2009

Anne Karin Kaldal og Liv Ranum